

Csiki Tamás

Visszatekintés a Nyugat-európai Unióra

Az Európai Unió tíz tagállama 2010. március 31-én közleményben jelentette be, hogy több mint 50 éves fennállását követően felosztatják a Nyugat-európai Uniót, mely az európai védelempolitika egyik megalapozó szervezete volt a második világháborút követően. A szervezet céljai, tevékenységének intenzitása az évtizedek során jelentősen változott, míg végül az 1990-es évek felélénkülése után a 21. században létjogosultsága is egyre inkább megkérdőjeleződött, amint lépésről lépésre feloldódott a kialakuló európai közös biztonság- és védelempolitikában. Cikkünk a szervezet megszűnése alkalmából tekinti át és értékeli a Nyugat-európai Unió (NYEU) által elért eredményeket.

Nehéz kezdet

1948. március 17-én a brüsszeli szerződés aláírásával a Nyugati Unió Védelmi Szervezete – majd 1954 őszétől Nyugat-európai Unió – az európai államok második világháború utáni gyengeségének és a kiéleződő szovjet–amerikai szembenállásnak a „termékeként” jött létre. Mind helyzetét, mind funkcióját tekintve egyedinek volt nevezhető, és visszatekintve az átmeneti megoldások egybekovácslásával jellemezhetnénk, ami további tevékenységére is rányomta a bélyegét. 1954-ig azonban hosszú út vezetett.

A második világháború végére Európa (korábbi) nagyhatalmai kritikus mértékben meggyengültek, és rövidesen a szuperhatalmak világpolitikai küzdelmének frontvonalán találták magukat. Ezzel párhuzamosan az amerikai újjáépítési és gazdaságélénkítő segély hatására, valamint az európai termelés és piac helyreállításával az egységes Európa eszméje is szárnyra kapott a sokat szenvedett kontinens békéjé-

nek, biztonságának és stabilitásának hosszú távú szavatolása érdekében. Ebben a – leginkább kiszolgáltatottnak nevezhető helyzetben – fogalmazódott meg az érthető igény több nyugat-európai állam részéről az önálló (ön)védelmi képesség kialakítására. A megoldást azonban többen többféleképpen képelték el, így 1948-ig az együttműködési törekvések is szétforgácsolódtak. (Ezt az időszakot fémjelezte az 1947-es francia–brit dunkerque-i szerződés, amely még kifejezetten az esetlegesen újjáéledő német fenyegetés ellen jött létre. Az Egyesült Államok ugyanakkor javaslatot tett egy nyugat-európai regionális védelmi szövetség létrehozására, amely már nem a német hatalmi potenciál ellen irányult volna.)

A fordulópontot Ernest Bevin angol külügyminiszter 1948. január 22-i beszéde jelentette a brit parlamentben, amikor a kontinens biztonsága szempontjából a Szovjetuniót határozta meg a fenyegetés legfőbb forrásaként. Így brit támogatással lehetővé vált öt nyugat-európai ország – Belgium,

Franciaország, Hollandia, Luxemburg és az Egyesült Királyság – együttműködésének szerződéses rögzítése ugyanezen év március 17-én. A gazdasági, szociális és kulturális együttműködésről és a kollektív önvédelemről szóló brüsszeli szerződés alapján hozták létre a politikai és katonai együttműködés fórumaként a Nyugati Unió Védelmi Szervezetét (*Western Union Defence Organization*), amely a dunkerque-i szerződésben foglalt védelmi együttműködés kiszélesítését jelentette. A szervezet kezdetben a tagállamok átfogó védelmi tervét is kidolgozta, így a térség biztonságának egyetlen intézményesített letéteményese volt a NATO 1949. áprilisi megalakulásáig.

Természetesen a továbblépés kulcsát a német kérdés megoldása jelentette, amely a gazdasági és politikai integrációs folyamatokkal párhuzamosan bontakozhatott csak ki. Az Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet (*Organization for European Economic Cooperation – OEEC*) megalakulása (1948. április 16.), a NATO (1949. április 4.), majd az Európa Tanács (1949. május 5.) létrejötte e tekintetben meghatározó előrelépés volt, azonban a következő években még három alapvető és egymással szorosan összefüggő kérdésre kellett megnyugtató választ találni.

- Várhatóan hogyan alakul az amerikai katonai jelenlét Európában?
- A nyugat-európai közös védelem jellege közösségi vagy szupranacionális legyen-e, és Nagy-Britannia milyen formában vegyen részt a közös védelemben?
- Hogyan valósuljon meg Németország szuverenitásának helyreállítása és újralfegyverzése, az új nemzeti német haderő létrehozása, és annak a közös védelmi erőbe integrálása?

Az amerikai katonai jelenlétre értelemszerűen két tényező volt döntő hatással: egy-

részt gazdasági szempontból nem volt fenntartható, hogy Nyugat-Európa biztonságát is nagy létszámú amerikai hagyományos katonai erő szavatolja, ezért hangoztatta az Egyesült Államok már 1947-től az európai védelmi képességek kialakításának szükségességét (Németország bevonásával). Másrészt az 1950 júniusában kitört koreai háború sokakat elbizonytalanított a tekintetben, hogy az Egyesült Államok képes- és szándékozik-e Európában ekkora haderőt állomásoztatni, amikor arra egyértelműen máshol van szüksége. Erre a dilemmára a transzatlanti kapcsolat intézményesülése és a NATO létrejötte választ adott ugyan, azonban még 1950. július 20-án a „brüsszeli ötök” hadügyminiszterinek fontainebleau-i találkozásán is nyíltan megállapították, hogy „Nyugat-Európa államainak nincs valamirevaló fegyveres ereje, s az újralfegyverzés amerikai segítség nélkül nem fog menni”.

A nyugat-európai közös védelem magasabb szintre emelése tekintetében 1950. augusztus 11-én Winston Churchill tett javaslatot az egységes Európai Hadsereg létrehozására, összhangban azzal a francia véleménnyel, hogy az európai újralfegyverzést közösen és egységesen kell véghezvinni, nem pedig országonként. Ennek gyakorlati megvalósulását a Pleventerv körvonalazta 1950 októberében, amely az Európai Védelmi Közösség (*European Defence Community*) létrehozását javasolta. A René Pleven francia miniszterelnök nevéhez kötött tervezet szerint az európai hadsereg nemzetek feletti haderőként, a NATO szervezetén belül, de európai védelmi miniszter irányításával jönne létre, közös parancsnokság alatt és közös költségvetéssel. Ez az „európai” haderő a nemzeti haderők mellett egyes nemzetiségű hadosztályokkal létezne, mely alól Németország lett volna a kivétel.

A német egységeket zászlóaljnyi nagyságban tervezték beosztani a többnemzetiségű hadosztályokba, miközben német nemzeti hadsereget nem alakítottak volna ki. Ez a megoldás eleget tett volna az amerikai igényeknek (a németek bevonása), egyben pedig megnyugtatta volna a francia aggodalmakat (garancia a német militarizmus újjáéledése ellen).

Döntőnek bizonyult azonban Nagy-Britannia elhatárolódása bármilyen nemzetek feletti integrációs formától, különösen a nemzeti haderő szuverén irányítását kikezdő európai haderőben való részvételtől. Ennek oka a hagyományos brit-amerikai stratégiai kapcsolat elsődlegessége mellett az az egyszerű tény volt, hogy a britek a már működő NATO keretén belül képzelték el országuk és Nyugat-Európa védelmét, nem pedig egy még ki nem alakult szervezet által. Így Nagy-Britannia semmilyen formában nem támogatta ezt az elképzelést.

Az Európai Védelmi Közösségről szóló szerződést 1952. május 27-én írták alá Franciaország, a Német Szövetségi Köztársaság, Olaszország és a Benelux-államok külügyminiszterei – azonban a francia belpolitikai változások hatására elhúzódo ratifikációs vita végén általános megdöbbenésre a terv megbukott 1954. augusztus 30-án a francia parlament ellenállásán.

A Nyugat-európai Unió létrejötte és tevékenysége

A sikertelenségre az angolok kínáltak gyógyírt: azt javasolták, hogy az 1948-as brüsszeli szerződést bővítsék ki úgy, hogy előbb meghívják Németországot és Olaszországot a csatlakozásra, majd azt egy egész Nyugat-Európát magába foglaló kölcsönös védelmi megállapodássá alakítják át. Ez a megoldás végső soron minden félnek biztosított vala-

Az **Európai Védelmi Közösségről** szóló Párizsi Szerződés (1952) 50 évre szóló hatállyal írta elő az Európai Hadsereg felállítását 1953-tól, a Pleven-terv szerint mintegy 1 250 000 fő (14 francia, 12 olasz és 12 német, valamint öt Benelux-hadosztály) erőben. A hat tagállam vállalta, hogy a szerződés hatályba lépésekor szárazföldi és légi erőit a közös hadsereg rendelkezésére bocsátja. A szerződés egységes szabályzatot, kiképzést, sorozási rendet, fegyverzetet, oktatást és szervezeti felépítést írt elő a közös hadsereg számára. Legfontosabb szerve a hat évre választott Parancsnokság, mely az EVK Minisztériumától kapja az utasításokat, ami pedig a nemzetek feletti Parlamentnek felelős. Amennyiben a párizsi szerződés nem bukott volna bele a ratifikációba, a részt vevő nemzetek szuverenitásuk legfontosabb eleméről, a nemzeti haderők feletti ellenőrzésről mondtak volna le.

mit: Nagy-Britannia szempontjából eltűnt a szupranacionalitás és a nemzetek feletti haderő, Franciaország számára előnyt mutatott, hogy a britek is részt vesznek a szerződésben, míg Németország visszanyerhette szuverenitását. Mindezt az amerikai fél részvételével 1954. szeptember 28. és október 3. között megrendezett londoni kilenchatalmi konferencián tárgyalták meg, ahol előkészítették a párizsi egyezményeket.

Az 1954. őszi tárgyalássorozat méltán nevezhető a második világháború által Nyugat-Európában nyitva hagyott kérdések és az észak-atlanti biztonsági-védelmi intézményrendszer kiépítése lezárásának. Megállapodás született az NSZK megszállási rendszerének megszüntetéséről (de a külföldi csapatok az országban maradhattak), és a felek elismerték a Német Szövetségi Köztársaság teljes belső és külső szuverenitását, valamint az NSZK kormányát mint az egyetlen legitím német kormányt (de Berlin és Németország újraegyesítésének kérdésében és a békeszerződés megkötésében fennmaradtak a megszállók jogai). Az NSZK

fegyverkezési önkorlátozást vállalt – többek között a tömegpusztító fegyverek tekintetében, amit az újonnan felállított Fegyverkezést Ellenőrző Hivatal felügyelt. Ezt követően jóváhagyták a Német Szövetségi Köztársaság meghívását a NATO-ba, és intézkedtek a Saar-vidék hovatarozásának békés, bilaterális rendezéséről Franciaországgal.

A módosított brüsszeli szerződés preambulumában a felek a Nyugat-európai Unió hármas célkitűzését az alábbiakban határozták meg:

- a nyugat-európai gazdasági talpraállás szilárd alapjainak megteremtése;
- egymás kölcsönös segítése a nemzetközi béke és biztonság fenntartásában és mindennemű agressziós politikával szemben;
- az európai egység és integráció előrehaladásának támogatása.

E célok megvalósítása érdekében három szerv – egy kormányközi végrehajtó testület (a Nyugat-európai Unió Tanácsa), egy választott gyűlés (Közgyűlés) és a Fegyverkezést Ellenőrző Hivatal – létrehozásá-

A Nyugat-európai Unió egyik meghatározó eredményeként tartják számon a Saar-vidék hovatarozásának békés rendezését. Az 1954. október 23-án aláírt francia–nyugatnémet egyezmény ún. „európai státust” javasolt a NYEU Tanácsának felügyelete alatt a második világháború óta különleges státusú, francia, majd német irányítás alatt álló területeknek. Ezt a javaslatot az 1955. október 22-i népszavazáson a többségében német lakosság elutasította és a Német Szövetségi Köztársasághoz történő csatlakozás mellett döntött, amire 1957. január 1-jén került sor. Ezzel a Nyugat-európai Unió jelentős presztízszt nyert, hiszen olyan bilaterális politikai egyeztető fórumként volt sikeres, amire abban az időszakban ilyen kaliberű vitás kérdések rendezése során nem volt példa, egyben hozzájárult az összeurópai szempontból is kulcsfontosságú német–francia megbékélés és együttműködés erősítéséhez.

ról döntöttek. Utóbbi azonban csak kezdetben végzett bizonyos mértékű tevékenységet, a fegyverzetellenőrzés ugyanis az NSZK integrációjával veszített szerepéből, majd ezt a szervezet 1984-ben hivatalosan is felszámolták.

1954 és 1973 (vagyis Nagy-Britannia EK-csatlakozása) között a Nyugat-európai Unió legfontosabb szerepe és funkciója az egyetlen olyan fórum biztosítása volt, ahol a nyugat-európai „hatok” (az Európai Közösség alapítói) és Nagy-Britannia találkoztak, és európai biztonsági kérdésekről egyeztettek. Mivel a szervezet kapcsolatát a NATO-val egyértelműen úgy szabályozták, hogy az Észak-atlanti Szerződés Szervezetéhez képest alárendelt szerepet játsszon, ez legfeljebb az „európai védelmi identitás” kialakításához, ébren tartásához volt elegendő. Minden más, a nemzetközi biztonságot érintő kérdésben „felismerve, hogy nem kívánatos a NATO katonai vezérkarának megkettőzése, a Tanács és Hivatala információért és tanácsért katonai ügyekben a NATO katonai szerveire fog hagyatkozni”. (Brüsszeli szerződés, IV. cikk, 2. bekezdés.) Abból kifolyólag, hogy 1966-ig a Nyugat-európai Unió valamennyi tagállama egyben a NATO tagja is volt, a NYEU katonai eleme „feloldódott a NATO-ban”. Emiatt 1973 és 1984 között a szervezet tevékenysége fokozatosan leállt, a szociális és kulturális feladatokat az Európai Gazdasági Együttműködési Szervezet és az Európa Tanács vette át, míg a tagállamok politikai szerepvállalásának az európai politikai együttműködés (EPC) mechanizmusa biztosított keretet.

Újjáéledés és feloldódás

Az 1980-as évek a biztonsági kérdések újbóli előtérbe kerülését hozta magával a

nyugat-európai államok számára. Egyesek ezt a világpolitikai folyamatoknak („kis hidegháború”), míg mások az európai integráció védelmi kérdések területén mutatkozó megtorpanásának (pontosabban: a gazdasági és politikai együttműködést követően a közösségi védelempolitika kialakítására vonatkozó igény megfogalmazódásának) tulajdonítják. A NYEU tevékenységének feléledését az 1984. október 26–27-i római találkozó és a római nyilatkozat közzététele jelezte, melyben a tagállamok részt vevő miniszterei kijelentették, hogy „továbbra is szükség van a nyugati biztonság erősítésére, és a NYEU jobb felhasználása nem csupán Nyugat-Európa biztonságára nézve lenne előnyös, hanem az Atlanti Szövetség valamennyi tagállamának közös védelmére nézve is”. Ennek érdekében a Tanács fokozta tevékenységét, a védelmi és külügyminiszterek évente kétszer közös ülésen vitatták meg az európai biztonság kérdéseit. A nyilatkozat hangsúlyozta annak szükségességét is, hogy a tagállamok fokozzák biztonságpolitikai együttműködésüket, s arra szólított fel, hogy a béke megőrzése, az elrettentés és védelem erősítése érdekében párbeszéd útján fokozzák a stabilitást. Ennek részeként a fegyverzetellenőrzés, a leszerelés, a kelet-nyugati kapcsolatok és az atlanti szövetség megerősítéséhez való európai hozzájárulás kérdéseinek tekintetében bontakozott ki eszmecsere.

Az integráció útjára lépett Nyugat-Európában az Egységes Európai Okmány (*Single European Act – SEA*) volt az első jogilag kötelező közösségi dokumentum, amely érintőlegesen foglalkozott a biztonság kérdésével: „A szerződő felek úgy vélték, hogy a szorosabb együttműködés az európai biztonság kérdéseiben lényegesen hozzájárulna az európai identitás fejlődéséhez külpolitikai ügyekben. Készek ar-

ra, hogy szorosabban összehangolják álláspontjukat biztonságpolitikai és gazdasági téren.” Ez már egyértelműen a NYEU-nak szánt felhívás volt, hiszen a védelempolitika katonai kérdéseit illetően ez volt a kompetens szervezet.

Így 1987. október 27-én az Egységes Európai Okmányra építve az úgynevezett hágai platform már azt is hangsúlyozta, hogy az európai integráció csak akkor válhat teljessé, ha biztonsági és védelmi dimenziókat is tartalmaz. A tagállamok határozottan nyomatékosították, hogy a fegyverzetellenőrzés és leszerelés a nyugati biztonságpolitika integráns része és nem alternatívája. 1989-ben a Tanács létrehozta a Biztonsági Tanulmányok Intézetét, amelynek célja az európai biztonsági identitás kialakítása, valamint a kelet-európai intézetek közötti szakmai párbeszéd elősegítése volt.

A Nyugat-európai Unió tevékenységének csúcspontját az 1990-es évek dinamikus változó biztonsági környezetében érte el. Ebben az időszakban egybeesett a szervezet újjáélesztésének szándéka, illetve az európai integráció védelmi dimenziójának törekvései a bipoláris világrend felbomlásával, így a potenciálisan rugalmas működésű és a nyugat-európai biztonsági kérdések konzultációs fórumaként működő szervezet mozgásterét a tagállamok közös akaratából kitágult, cselekvési szabadsága megnőtt. Ezt tükrözi a NYEU tagállamainak 1991. december 10-i nyilatkozata, melynek preambuluma szerint „a NYEU tagállamai megállapodnak egy hiteles európai biztonsági és védelmi identitás kifejlesztése és a védelmi ügyekben egy nagyobb európai felelősség szükségességéről. ...a NYEU szerepének erősítéséről, hosszabb távon egy közös védelmi politikáról az Európai Unióban, ami idővel a NATO-éval összeegyeztethető közös védelemhez vezet.

A NYEU-t úgy fogják fejleszteni, mint az Európai Unió védelmi összetevőjét, és mint a NATO európai pillére megerősítésének eszközét. Ebből a célból a NYEU közös európai védelmi politikát alakít ki és előre viszi konkrét végrehajtását saját hadműveleti szerepének fejlesztésével.”

Ezzel párhuzamosan zajlott az Európai Unió intézményeinek és ezek felelősségi köreinek körvonalazódása, melynek részeként intézményesített formában is megjelent a közös kül- és biztonságpolitika (CFSP). Mi több, a Nyugat-európai Unió az 1992. február 7-én elfogadott maastrichti szerződés értelmében a védelempolitika kidolgozójává és végrehajtójává vált: „Az Unió kötelezi a Nyugat-európai Uniót, amely az Unió fejlődésének integráns része, az Unió védelmi hatású döntéseinek, cselekvéseinek kidolgozására és végrehajtására.” (V. rész, A közös kül- és biztonságpolitikára vonatkozó rendelkezések, J.4. cikk)

A maastrichti szerződéstől kezdve a Nyugat-európai Unió tehát három funkciót gyakorolt: kollektív védelmet a módosított brüsszeli szerződés V. cikkelye alapján, konzultációt a közös védelmi politikáról és a biztonsági érdekek definíciójáról, va-

lamint autonóm műveleti képessége fejlesztését az európai diplomáciai lépések támogatására. „A NATO európai pilléréként és az Európai Unió katonai karjaként” sajátos, kettős kötődésű helyzetbe került, amelyet 1992-ben a petersbergi nyilatkozatban elfogadott új feladatkörök tettek igazán speciálissá. A nyilatkozat az EBEÉ és az ENSZ konfliktusmegelőző, válságkezelő és békefenntartó tevékenységének mandátuma alapján lehetségesnek látta a humanitárius és mentési feladatokban, békefenntartási feladatokban és harcoló erőként válságkezelési feladatokban való NYEU szerepvállalást (beleértve a béketeremtést is). Ennek szellemében született döntés a NYEU szervezetén belül a Tervezési Sejt kialakításáról 1991 végén, amely 1993 decemberében vált teljesen működőképessé, biztosítva a NATO eszközeire támaszkodó, de saját vezetésű műveletek végrehajtásának képességét, melyre a Nyugat-európai Unió a NATO 1994. januári brüsszeli csúcstalálkozóján kapott felhatalmazást. 1995-ben francia, olasz, spanyol és portugál részvétellel létrehozták az Eurofor firenzei és marseille-i parancsnokságait is – a gyorsreagálású egységek 1998 júniusában váltak potenciálisan bevethetővé a NYEU zászlaja alatt.

Az Európai Unióban megkezdődött a gondolkodás a közös kül- és biztonságpolitika továbbfejlesztéséről, illetve a védelmi kérdések beemeléséről a második pillérbe, s a NATO is célul tűzte ki az európai biztonsági és védelmi identitás (ESDI) megerősítését a szövetségen belül. Az ESDI-t 1996-ban Berlinben fogadták el a NATO külügyminiszterei, ahol a NYEU-t a NATO-n belül kifejlesztendő ESDI alapvető elemeként határozták meg. Ekkor a NYEU már az európai védelempolitika kidolgozását is feladatul kapta az Európai Uniótól,

A Nyugat-európai Unió műveleti tevékenysége az alábbiakra terjedt ki:

1988–1990: aknamentesítés a Perzsa-öbölben;
 1990: humanitárius segítségnyújtás Észak-Irakban a kurd lakosságnak;
 1993–1995: tengerészeti ellenőrző művelet a jugoszláv embargó betartására az Adriai-tengeren;
 1993–1995: határellenőrzés a jugoszláv embargó betartására a Duna mentén;
 1993–1996: rendőri kontingens Mosztárban;
 1997–2001: többnemzeti rendőri tanácsadó misszó Albániában;
 1999–2001: aknamentesítés Horvátországban;
 1998–1999: műholdas megfigyelés Koszovóban.

így napirendjén három markáns feladatkör szerepelt:

- meghatározni Európa felelősségét és funkcióit az észak-atlanti szövetségen belül;
- adaptálni a védelmi struktúrákat, különös tekintettel a specializációra, harmonizációra, átláthatóságra és komplementaritásra;
- felállítani az alkalmas európai multinacionális erőket.

Az Európai Unió 1997-es amszterdami csúcserőkezletén a NYEU petersbergi válságkezelő feladatait befoglalta az Európai Unióról szóló szerződésbe, tehát ettől kezdve az unió felkérhette a NYEU-t ilyen jellegű művelet elvégzésére. A boszniai és koszovói konfliktusok azonban egyre sürgetőbb kényszert jelentettek az EU számára, hogy hiteles, autonóm akciókra is képes haderőt hozzon létre. Ehhez az 1998-as Saint Malo-i francia–brit közös nyilatkozat adta meg a kellő lökést, ugyanis az igény deklarálását követően a következő év áprilisában a NATO washingtoni csúcstalálkozóján szabályozták a NYEU és/vagy az EU által vezetett műveletekben a NATO eszközeinek és képességeinek igénybevételét, s bevonták a NYEU-t a szövetség védelmi tervezési folyamataiba. Később Kölnben arról is döntöttek, hogy a párhuzamok megszüntetése érdekében az EU 2000 végéig a Nyugat-európai Unió funkcióinak jelentős részét integrálni fogja magába. Ezt segítette az is, hogy 1999. november 20-án Javier Solanát, az EU Kül- és Biztonságpolitikai Főképviselőjét egyben a NYEU főtítkárává is megválasztották, hogy ezzel is segítsék a folyamat gördülékenységét és átláthatóságát.

2000 novemberében a marseille-i miniszeri találkozón vette kezdetét a képességek átadása és a NYEU szerveinek az európai

közös biztonság- és védelempolitikába (CESDP) való beolvasztása: 2002. január 1-től a torrejóni Műhold Központ és a Biztonsági Tanulmányok Intézete került az EU irányítása alá. Az amszterdami szerződés által a NYEU-nak juttatott feladatköröket a nizzai szerződés (2000) vonta el, miközben a kollektív védelem letéteményese a NATO lett. Végül 2009-ben a lisszaboni szerződés átvette a kölcsönös védelmi záradékot, amellyel a Nyugat-európai Unió végleg kiüresedett. Az Európai Unióról szóló szerződés 42.7 cikke ugyanis kimondja, hogyha az EU valamely tagállamának területét fegyveres agresszió éri, akkor a többi EU-tagállamnak kötelessége segítséget nyújtani minden rendelkezésre álló eszközzel (kölcsönös védelmi klauzula).

Értékelés

Egy több mint ötven éves múltra visszatekintő nemzetközi szervezet tevékenységét értékelni, annak sikerességéről ítéletet mondani egy ilyen rövid írásban mérész feladat. A Nyugat-európai Uniónak végül pusztán szervezeti váza maradt fenn – egészen 2010. március 31-ig, amikor brit kezdeményezést követően a tagállamai nyilatkozatot bocsátottak ki, melynek értelmében 2011 júniusától megszűntetik a szervezetet életben tartó brüsszeli szerződést is. Sokan „kísérleti laboratóriumként, átjáróként, hídként” értelmezték a NYEU szerepét mind a második világháborút követően, amikor a nyugat-európai kollektív védelem megteremtésében és a német szuverenitás visszanyerésében játszott meghatározó szerepet, mind az 1990-es években, amikor a születőben lévő európai védelmi identitás bölcsője volt. Mások a szervezet 1973 és 1984 közötti látszólagos tétlenségét kérik szá-

A Nyugat-európai Unió tagállamai a szervezet megszűnésekor: Belgium, Egyesült Királyság, Franciaország, Görögország, Hollandia, Luxemburg, Olaszország, Németország, Portugália, Spanyolország.

Társult tagok: Csehország, Izland, Lengyelország, Magyarország, Norvégia, Törökország.

Társult partnerek: Bulgária, Észtország, Lettország, Litvánia, Románia, Szlovákia, Szlovénia.

Megfigyelő országok: Ausztria, Dánia, Finnország, Írország, Svédország.

mon. Willem van Eekelen, aki a szervezet főtitkára volt 1989–1994 között, „lándzsahegyként” aposztrófálta a szervezetet – „lándzsahegyként a közös európai védel-

mi politika koncepcionális és működési meghatározásában”.

Egy több mint ötven éves múltra visszatekintő nemzetközi szervezet tevékenységét az utána fennmaradó eredmények minősítik a legjobban. A Nyugat-európai Unió után egységesülő transzatlanti biztonság-szemlélet, megszilárduló európai védelempolitika és formálódó védelmi képességek maradtak fenn. Ezeket az eredményeket lehet szkeptikusan és abszolút elvárásokkal szemlélni, létüket azonban nem lehet tagadni. A tartalmilag kiüresedett és a formális megszűnés küszöbén álló Nyugat-európai Unió fennállásának eredményét utólag e tényezőkhöz láthatjuk. ■

Irodalom

A Nyugat-európai Unió hivatalos honlapja: <http://www.weu.int>.

A NYEU Állandó Tanács elnökségének Nyilatkozata a Nyugat-európai Unió feloszlásáról.
http://www.weu.int/Declaration_E.pdf.

Willem van Eekelen: Stabilitás és biztonság Európában az ezredfordulóhoz közeledvén: A Nyugat-európai Unió. In Gazdag Ferenc – Dunay Pál: *Nyugat-európai Unió*. Tanulmányok – Dokumentumok. Budapest, 1994, SVKI.

Gazdag Ferenc: A hatalmi egyensúlytól a regionális szövetségig. In Gazdag Ferenc – Dunay Pál: *Nyugat-európai Unió*. Tanulmányok – Dokumentumok. Budapest, 1994, SVKI.

Dunay Pál: A Nyugat-európai Unió a dokumentumok tükrében – és ami mögötte lehet. In Gazdag Ferenc – Dunay Pál: *Nyugat-európai Unió*. Tanulmányok – Dokumentumok. Budapest, 1994, SVKI.